

Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği

*Teacher Views on Coronavirus Epidemic and Distance Education Process: Şehit
Bülent Yalçın Sport High School and Şehit Ertan Yılmaz Fine Arts High School
(Sinop) Example*

Hüseyin Vehbi İMAMOĞLU¹, Fatma SİYİMER İMAMOĞLU²

¹Sinop Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Sinop, Türkiye

²Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi,
Sinop, Türkiye

ORCID:

H.V.İ.: 0000-0002-7182-4627

F.S.İ.: 0000-0003-3656-4046

Corresponding Author:

Hüseyin Vehbi İMAMOĞLU

Email:

hvimamoglu@sinop.edu.tr

Citation: İmamoğlu, H. V. ve
Siyimer-İmamoğlu, F. (2020).
Coronavirüs Salgını ve Uzaktan
Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen
Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor
Lisesi Ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel
Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği.
*Journal of Humanities and Tourism
Research*, 10 (4): 742-761

Submitted: 26.07.2020

Accepted: 29.11.2020

Özet

Bu araştırmanın amacı Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşlerinin -Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (SİNOP) Örneği- belirlenmesidir. Coronavirüs salgını, Dünya Sağlık Örgütü tarafından pandemi olarak ilan edilmiş ve çok önemli bir problemdir. Bu salgın dolayısıyla diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de eğitime ara verilmiş ve tehdit geçinceye kadar uzaktan eğitim verilmesi konusunda tedbir alınmıştır. Hastalığın insan sağlığı konusundaki tehditleri bir yana eğitim üzerinde de ciddi sonuçları vardır. Eğitim gibi önemli bir konunun göz ardı edilemeyeceği gerçeğinden hareketle planlanan uzaktan eğitim konusunda gerek altyapı sorunları gerekse de süre konusunda birtakım tereddütler mevcuttur. Tehlikenin boyutları dikkate alındığında, eğitim hususunda sürecin nasıl işleyeceği, ne kadar süreceği ve olası sonuçları hakkında eğitimin bir paydaşı olan öğretmenlerin görüşleri son derece önemli olacaktır. Bu araştırma söz konusu risklerin giderek arttığı gerçeğinden hareketle, eğitimcilerin etkin konumu ve uzaktan eğitim konusundaki farkındalıkları hakkında bir tespit yapmak adına yapılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim hakkında bilgi sahibi olup olmadığı, coronavirüs salgınının neden olduğu problemlerin farkındalık oranı, coronavirüs salgınıyla mücadele konusunda mevcut eğitim politikaları hakkında bilgi düzeyleri, uzaktan eğitimin uygunluğu veya uygulanabilirliği hakkındaki görüşleri ile öğretmenler arasında uzaktan eğitimin öğretmen ve eğitim sistemi açısından sonuçları ve öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar konusunda aralarında anlamlı bir fark olup olmadığı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Coronavirüs, Covid-19, Salgın, Pandemi, Uzaktan Eğitim, Sağlık

Abstract

The aim of this study is to find out teachers' views on the coronavirus epidemic and the distance education process, taking the case of Şehit Bülent Yalçın Sport High School and Şehit Ertan Yılmaz Fine Arts High School (SİNOP). The coronavirus epidemic has been declared as a pandemic by the World Health Organization, and it is a very important problem. Due to this epidemic, education was interrupted in

Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi Ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği

our country as in other countries and measures were taken to provide distance education until the threat has passed. The disease has serious consequences in education apart from its threats to human health. Based on the fact that an important issue such as education cannot be ignored, there are some hesitations regarding both the infrastructure problems and the duration of distance education. Considering the dimensions of the hazard, the opinions of teachers, who the stakeholders of education are, how the process will work, how long it will take and what its possible consequences will be is extremely important. Based on the fact that these risks are gradually increasing, the present study was conducted to find out the effective position of educators and their awareness about distance education. In order to achieve this aim, a semi-structured interview form prepared with expert opinions was used in relation to the coronavirus epidemic and the distance education concept and process. The scope of the study consists of teachers at Sinop Şehit Bülent Yalçın Sport High School and Şehit Ertan Yılmaz Fine Arts High School. The study tried to find out whether teachers have information about the coronavirus epidemic and distance education, their awareness rates of the problems caused by the coronavirus epidemic, their level of information about the existing education policies on the fight with the coronavirus epidemic, their opinions about the suitability or applicability of distance education and also whether there are significant differences between teachers in terms of the consequences of distance education and the problems faced during the distance education process.

Keywords: Coronavirus, Covid-19, Epidemic, Pandemic, Distance Education, Health

1. GİRİŞ

Coronaviruslar (CoV), soğuk algınlığı kaynaklı Orta Doğu Solunum Sendromu (MERS-CoV) ve Şiddetli Akut Solunum Sendromu (SARS-CoV) gibi çeşitli hastalıklara neden olan büyük bir virüs ailesidir. Coronavirüsler, hem hayvanlarda hem de insanlarda hastalığa neden olabilecek türden bir virüs ailesidir. En son keşfedilen coronavirüs, COVID-19 adı verilen bir hastalığına neden olmuştur. Covid-19 veya bilinen diğer adıyla yeni k(c)oronavirüs hastalığı, ilk olarak 2019 Aralık ayında Çin'in Vuhan Eyaleti'nde ortaya çıkmış ve yayılma hızıyla pandemi özelliği kazanmış bir virüstür. Virüsün ilk belirtileri ateş, öksürük ve nefes darlığı gibi solunum yoluyla ilgili sorunlardır. Dünya sağlık literatürüne ise, 13 Ocak 2020'de tanımlanarak girmiştir.

Salgın başlangıçta Çin'in Vuhan eyaletindeki deniz ürünleri ve hayvan pazarında bulunanlarda tespit edilmiştir. Daha sonra insandan insana bulaşarak Vuhan başta olmak üzere, Hubei eyaletindeki diğer şehirlere ve Çin Halk Cumhuriyeti'nin eyaletleriyle diğer dünya ülkelerine yayılmıştır.

Hastalıkla ilgili temel bilgiler, Sağlık Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu sitede şu şekilde verilmiştir (2020):

Bilinen ve en yaygın olan belirtiler, ateş, öksürük ve nefes darlığıdır. Ancak bunların dışında da semptomlar olabileceği ortaya konulmuştur. Hatta kimi hastalarda belirtisiz olgular gelişebileceği belirtilmiştir. Hastalık belirtisi gösteren hastalar, birbirlerinden farklı hastalık süreçleri geçirebilmektedir. Şiddetli olgular söz konusu olduğunda zatürre, ağır solunum yetmezliği, böbrek yetmezliği ve ölüm gelişebilmektedir.

Virüs genel olarak solunum yoluyla bulaştığı için hasta bireylerin öksürmeleri ve aksırmaları sonucu etrafa saçılan damlacıkların bireyler tarafından solunması ile bulaşmaktadır. Ancak solunum dışında hasta bireylerin ortama bulaştırmış oldukları virüslere temas edilmesi sonucu, ellerin yıkanmadan yüz, göz, burun veya ağıza götürülmesi vesilesiyle de virüs alınabilir.

Covid-19 enfeksiyonuna ilişkin tespit edilen vakalarda risk durumunun farklı olduğu ortaya konulmuştur. Şimdiye kadar görülen vaka analizleri sonucu, vakaların %80'i hastalığı hafif şekilde atlattırmaktadır. Vakaların %20'si ise nispeten ağır seyretmekte ve tedaviye ihtiyaç duymaktadır. Yaş olarak bakıldığında ise, genel ortalamanın 60 yaş ve üstü olduğu tespit edilmiştir. Ancak yaş faktörünün yanı sıra kalp, hipertansiyon, diyabet, kanser ve kronik solunum rahatsızlığı gibi birtakım ciddi kronik hastalığı olan insanlar ile virüs taşıyan insanlarla muhtemel temas etme oranı yüksek olan sağlık çalışanları daha fazla risk altındadır. Bununla birlikte yaş ve kronik

rahatsızlık oranı düştükçe risk faktörünün azaldığı ve özellikle çocuklarda nadir görüldüğü veya hafif seyrettiği ve dolayısıyla ölüm oranının da az olduğu görülmüştür. Gebelik durumunda hastalığın seyri ile ilgili henüz yeterli araştırma yapılmamıştır. Dolayısıyla hastalık şiddetinin diğer yetişkin vakalar gibi olup olmadığı ve hamilelik sırasında virüsün fetüste olumsuz etkisinin boyutu hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Aynı zamanda enfeksiyonun hamilelik sırasında anneden bebeğe bulaştığına dair (birkaç vaka dışında) yeterli bir kanıt da bulunmamaktadır.

Covid-19 enfeksiyonu tanısı, yapılan testler sonucu konulmaktadır. Tanı testi ise, yalnızca Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Ulusal Viroloji Referans Laboratuvarında ve belirlenmiş Halk Sağlığı Laboratuvarlarında yapılmaktadır.

Enfeksiyondan korunma yollarıyla ilgili pek çok tedbir alınmış ve basın-yayın yolu, kitle iletişim araçları, kamu spotları vb. yollar ile idari birimlere gönderilen genelgelerle vatandaşlara bildirilmiştir. Buna göre öncelikle yurtdışı seyahat yapılmaması önerisiyle başlayan, vakalar arttıkça birtakım yasaklamalara dönüşen tedbirler alınmıştır. Ancak virüsün kişiden kişiye bulaşmasının önünü kesebilmek için kişisel hijyen kurallarına vurgu yapılmıştır. Buna göre;

- El temizliğine dikkat edilmeli ve eller en az 20 saniye boyunca sabun ve suyla yıkanmalı, sabun ve suyun olmadığı durumlarda alkol bazlı el antiseptiği kullanılmalıdır. Antiseptik veya antibakteriyel içeren sabun kullanmaya gerek yoktur, normal sabun yeterlidir.
- Eller yıkanmadan ağız, burun ve gözlerle temas edilmemelidir.
- Hasta insanlarla temastan kaçınılmalıdır (mümkün ise en az 1-1,5 m uzakta bulunulmalı).
- Özellikle hasta insanlarla veya çevreleriyle doğrudan temas ettikten sonra eller sık sık temizlenmelidir
- Hastaların yoğun olarak bulunması nedeniyle mümkün ise sağlık merkezlerine gidilmemeli, sağlık kuruluşuna gidilmesi gereken durumlarda diğer hastalarla temas en aza indirilmelidir.
- Öksürme veya hapşırma sırasında burun ve ağız tek kullanımlık kâğıt mendil ile örtülmeli, kâğıt mendilin bulunmadığı durumlarda ise dirsek içi kullanılmalı, mümkünse kalabalık yerlere girilmemeli, eğer girmek zorunda kalınıyorsa ağız ve burun kapatılmalı, tıbbi maske kullanılmalıdır.
- Çiğ veya az pişmiş hayvan ürünleri yemekten kaçınılmalıdır. İyi pişmiş yiyecekler tercih edilmelidir.
- Çiftlikler, canlı hayvan pazarları ve hayvanların kesilebileceği alanlar gibi genel enfeksiyonlar açısından yüksek riskli alanlardan kaçınılmalıdır.
- Seyahat sonrası 14 gün içinde herhangi bir solunum yolu semptomu olursa maske takılarak en yakın sağlık kuruluşuna başvurulmalı, doktora seyahat öyküsü hakkında bilgi verilmelidir.

Sağlık Bakanlığı coronavirüsle mücadele konusunda halkı bilinçlendirmek için kurmuş olduğu sitede, hastalığın seyri ile ilgili güncel verilere (toplam test, vaka, vefat, yoğun bakım hasta, entübe hasta, iyileşen hasta sayısı), sağlık kurumlarında enfeksiyon kontrol önlemleri, toplumda salgın yönetimi, kurum ve işletmelere yönelik kontrol önlemleri, Covid-19'la ilgili açıklayıcı bilgiler, salgın yönetimi ve çalışma rehberi ve afişleri ile hastalıkla ilgili sunum, broşür, kitapçık, algoritma, rehber, form ve billboard-CLP ve videolar hazırlamış ve Türkçe dışında Arapça ve İngilizce olarak da yayınlamıştır. Sitede ayrıca tedavi yöntem ve çeşitleri, vaka sorgulama kılavuzu, numune gönderilecek iller listesi, Covid-19 Acil Anestezi Hizmeti kılavuzu ile COVID-19'a Yönelik Kamu, Kurum ve Kuruluşların Alacağı Önlemler başlığı altında sekmeler oluşturulmuştur. Bu haliyle ülkenin dört bir yanından ulaşılabilir ve virüsle etkin bir şekilde mücadelede edilmesi amaçlanmıştır. Bunun dışında Koronavirüs Danışma Hattı (SABİM) 184 kurulmuş, 81 ile ait psikososyal destek birimleri oluşturulmuş ve yetkilendirilmiş tanı laboratuvar

listesi hazırlanmıştır. Böylece günlük verilerle güncel bir şekilde halkın aydınlatılması planlanmıştır.

Coronavirüsün pandemi ilan edilmesinden sonra sağlıkla birlikte her alana etkisi olmuş ve dünya genelinde yeni eğilimler ortaya çıkmıştır. Yaşanan değişimden doğrudan etkilenen alanlardan biri de hiç şüphesiz eğitimidir. Salgın nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmiş ve açık ve uzaktan eğitim yoluyla eğitim vermeye başlanmıştır. Coronavirüsün neden olduğu pedagojik yansımalar, açık ve uzaktan eğitim hizmetlerinin önemini artırırken bir yandan da açık ve uzaktan eğitim sisteminin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagojik açıdan sorgulanmasına da neden olmuştur. Bu çalışmada uzaktan eğitim süreci hakkında lise düzeyinde öğretmenlerin görüşleri değerlendirilmeye alınmıştır.

Uzaktan eğitim, zamandan ve mekândan tamamen bağımsız bir şekilde öğrencinin ve öğretim üyesinin okula gelme zorunluluğu olmaksızın mevcut var olan bilgisayar teknolojileri vasıtası ile tamamen sanal ortamda canlı, görüntülü, sesli olarak derslerin işlendiği, katılımcının istediği zaman bunları tekrar izleyebileceği ve görüntüleyebileceği, günümüz şartlarında eğitim ve öğretimin hızla bilgisayar ortamında geçtiği akılcı, çağdaş, yenilikçi bir eğitim sistemidir (<http://uzem.cbu.edu.tr/tr/uzaktan-egitim-nedir>).

Uzaktan eğitim aynı zamanda öğrencilere eğitsel materyallerini yapılandırabilmeleri açısından uygun ve esnek fırsatlar sunmakta ve onları gerektiğinde güncelleyebilme ve farklı teknolojilerle zenginleştirebilme imkânı sağlama gibi özellikler de taşımaktadır (Yamamoto ve Altun, 2020: 30). Bu haliyle uzaktan eğitimin özellikle virüs nedeniyle evde kalma zorunluluğunun ortaya çıktığı bugünlerde eğitimin aksamamasına verdiği katkı yadsınamaz. Bununla birlikte eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesinde maliyet sorununun en aza indirgenmesine de yardımcı olabilir. Öte yandan modern toplumlarda teknoloji destekli eğitim modeline geçiş sürecinde de kısmen zorunlu da olsa kurumlara ve öğrencilere entegre olma fırsatı tanımaktadır (Emin, 2020: 2). Eğitimin yanı sıra çocuklara evde verimli zaman geçirmede destek olması da beklenen uzaktan eğitim içerikleri, cinsiyet, erişilebilirlik, azınlık, dil, din vb. konularda eşitlik şansı da kazandırmaktadır (Kurubacak ve Yüzer, 2004: 2365). Ancak bu eşitliğin sağlanabilmesi için internet bağlantısının kesintisiz ve hızlı olması da çok önemlidir. Öte yandan öğrencilerin dijital okuryazarlık seviyeleri de ciddi bir problemdir (Anderson, 2020: 113). Dolayısıyla uzaktan eğitimin avantajları olduğu kadar riskleri de bulunmaktadır. Söz konusu avantaj ve risklerin öğretmenler tarafından nasıl algılandığı da bilinmelidir. Geçiş süreci içinde nispeten hazırlıksız denebilecek bir zamanda gündeme gelen uzaktan eğitim, ilerleyen süreçte eğitimin hangi aşamasında, ne ölçüde kullanılacağı konusunda fikir verebilir.

Türkiye’de uzaktan eğitim konusunda Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2012 yılında oluşturduğu Eğitim Bilişim Ağı (EBA) önemli bir avantaj sağlamıştır. EBA, öğrenci ve öğretmenlerin ders içeriklerine ulaştıkları, okula yardımcı kaynakların yer aldığı çevrimiçi sosyal eğitim platformudur. Coronavirüs’ün hızlı bir şekilde yayılmasının ardından ani bir kararla kapanan eğitim kurumları, eğitimin geleceği konusunda mümkün olan en hızlı biçimde karar alınıp uygulanmasını zorunlu kılmıştır. Eğitim kurumlarında yüz yüze eğitime ne zaman geçileceği sorunu tartışılırken, eğitimin aksamaması için zaman kaybetmeden uzaktan eğitime geçilmiştir. Bakanlığın oluşturmuş olduğu EBA, içeriği zenginleştirilerek TRT EBA TV kanalının açılmasıyla televizyona da taşınmıştır. Gönüllü öğretmenlerin ders anlatım videolarıyla tüm öğrencilere ulaşma idealini taşıyan Bakanlık, öğrencilere sınırlı da olsa ücretsiz internet erişimi de sağlamıştır. Bu açıdan bakıldığında risk faktörünün yüksek olduğu bir ortamda, bir şekilde eğitimin devam ettirildiği söylenebilir. Ancak sürecin etkililiğini artırmak için eğitimcilerin mesleki yeterlik ve nitelikleri de oldukça önemlidir. Öğrenciler kadar öğretmenler de sürece hazırlıksız yakalanmış ve benzer sorunlarla karşı karşıya kalmıştır. Altyapı sorunu öğrenciye göre daha az olan öğretmenler

için mesleki yönden bir destekleme söz konusu olabilir. Öte yandan velilerin de sürece dâhil edilmesi gerekmektedir. Zira sürecin uzamasıyla MEB ve ÖSYM tarafından yapılan sınav tarihlerinin yaklaşması ve sınıf geçme veya telafi eğitimi gibi konuların nasıl çözümleneceği gibi hususlar, bireylerde ve taraflarda kaygı düzeyini artırmaktadır (Emin, 2020: 3). Süreçle ilgili her geçen gün yeni açıklamaların yapılması ve yeni problemlerin ortaya çıkması, uzaktan eğitimin niteliğini de etkilemektedir. Beklentilerin yanı sıra tedbirlerin de alınması zorunluluğu, paydaşların üzerlerine düşen sorumlulukları da artırmaktadır. Bununla birlikte sayıları milyonları bulan mülteci/sığınmacı/özel statülü misafir öğrenciler ile dezavantajlı konumda bulunan öğrencilerin durumları meselenin bir diğer boyutudur. Her ne kadar sürecin geçici olduğu varsayılıyorsa da sözü edilen sınav ve sınıf geçme gibi konuların nihai anlamda nasıl çözümleneceği ve yürütüleceği son derece acil bir sorun teşkil etmektedir.

Gerek salgın hakkındaki bilinmezlikler ve tehditler, gerekse de uzaktan eğitim gibi toplumun büyük bir kesiminin hakkında yeterli bilgi sahibi olmadığı bir olgunun ortaya çıkmış olması, eğitim sektöründe pek çok sorunu gündeme getirmiştir. Toplumun her kesiminin başta sağlık ve güvenlik olmak üzere, ihtiyaçlarının belirlenip giderilmesi için devlet yetkilileri ve uzmanların çözüm üretmeleri beklenmektedir. Bu nedenle eğitim söz konusu edildiğinde, öğretmenler gibi önemli bir paydaşın konuyla ilgili yaklaşımlarının bilinmesi önem arz etmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Araştırmanın nitel bir araştırma olup, model olarak tümevarım analizi esas alınmıştır. Pandemi döneminde verilerin toplanmasının zorluğu ve aynı zamanda konunun derinlemesine bilgi toplanmasını gerektiren nitelikte olması, nitel bir araştırma yapmayı zorunlu kılmış; veriler, belli bir süre dâhilinde ve farklı değişkenlere bağlı olarak sanal ortamda toplanmıştır. Diğer taraftan konunun önemi ve etraflıca analizi için katılımcıların kendi görüşlerini detaylı bir şekilde ifade edebilmeleri için uygun sorular hazırlanmış ve değerlendirme için nitel çalışmayı tercih etmeyi gerektirmiştir. Bu yönüyle nitel araştırmaya uygun olan veriler; derinlemesine görüşme, gözlem, katılımcı gözlem ve günlük incelemesi gibi farklı tekniklerle toplanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 289). Bu araştırmada ise veriler, yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle online olarak toplanmıştır.

Coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim süreci hakkında öğretmenlerin görüşlerinin araştırıldığı bu çalışmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır:

- Öğretmenler coronavirüs salgını hakkında bilgi sahibi midir?
- Öğretmenler uzaktan eğitim hakkında bilgi sahibi midir?
- Öğretmenler coronavirüs salgınının neden olduğu problemlerin farkında mıdır?
- Öğretmenler coronavirüs salgınıyla mücadele konusunda mevcut eğitim politikaları hakkında bilgi sahibi midir?
- Öğretmenlerin uzaktan eğitimin uygunluğu veya uygulanabilirliği hakkındaki görüşlerinde anlamlı bir fark var mıdır?
- Öğretmenler arasında uzaktan eğitimin öğretmen ve eğitim sistemi açısından sonuçları konusunda anlamlı bir fark var mıdır?
- Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar konusunda aralarında anlamlı bir fark var mıdır?

Araştırmada Sinop Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesinde görev yapan 20 öğretmenin görüşleri alınmış ve toplanan veriler karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

2.2. Katılımcılar

Araştırmanın evrenini, Sinop Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Sinop Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi öğretmenlerinden online olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle veri toplanmıştır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma verileri yarı-yapılandırılmış görüşme tekniğiyle online olarak toplanmıştır. Verilerin analiz edilmesinden önce verilerin dökümü daha sonra tümevarım yoluyla analiz edilmesi yolu izlenmiştir. Gerçekleştirilen işlemler ve özellikleri şöyledir:

Verilerin dökümü aşamasında öğretmenlerden yarı-yapılandırılmış görüşme yöntemi ile online şekilde alınmış görüşler iki araştırmacı tarafından veri dökümü dosyası oluşturularak karşılaştırılmıştır. Her bir araştırma sorusu için ayrı bir anahtar kavram listesi hazırlanmıştır. Veri analizinden önce anahtar kavram listesiyle ilgili güvenilirlik çalışması yapılmıştır (Kvale, 1996: 132). Güvenirlik çalışmasından önce iki araştırmacının yaptığı listeler yan yana getirilmek suretiyle araştırmacılar arasında tutarlılık sağlanmıştır. Tümevarım yöntemiyle analiz edilen veriler, sırasıyla kategori oluşturma, kodlama yapma ve temaları tümüyle verilerden oluşturma basamakları takip edilmiştir. Analiz esnasında araştırmacılar, verilerle ilgili kategoriler ve temalar oluşturmuştur (Patton, 1990: 192). Araştırmada, görüşmede kullanılan sorular göz önünde bulundurularak kategoriler oluşturulmuştur. Bu aşamalar sonunda veri analizi tamamlanmış ve araştırmanın bulgularına ulaşılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada elde edilen bulgular, (1) Coronavirüs salgınıyla ilgili bilgilerin değerlendirilmesi (2) Uzaktan eğitim sistemine ilişkin değerlendirmeler olmak üzere iki ana başlık altında sunulmuştur.

3.1. Coronavirüs Salgınıyla İlgili Bilgilerin Değerlendirilmesi

Bu araştırmanın amacı, coronavirüs salgını ve uzaktan eğitim süreci hakkında öğretmenlerin görüşlerini belirleyerek, uzaktan eğitim sürecinin öğretmenler tarafından nasıl algılandığı noktasında bir fikir edinebilmektir. Bundan sonra sürece ilişkin öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda uzaktan eğitimle ilgili varsa eksiklikleri tespit etmek ve daha iyi bir eğitim verilebilmesi için önerilerde bulunmak hedeflenmiştir. Bu nedenle her şeyden önce, öğretmenlerin coronavirüs hakkında ne kadar bilgi sahibi olduklarını görmek gerekmektedir. Yakın zamanda böyle bir salgınla karşılaşmamış ve salgın gibi bir tehdit durumunda ne yapılması gerektiği konusunda bir tecrübe yaşamamış öğretmenlerin sosyo psikolojik ve eğitim faaliyetlerine ilişkin tutumlarını anlamlandırma çabası içinde olunacaktır. Bunun için sosyo psikolojik incelemelere yer verilecektir. Çünkü sosyal psikoloji, *insanların düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının, diğer insanların gerçek, hayali veya ima edilen durumları tarafından nasıl etkilendiğine dair bilimsel araştırmalara odaklanmaktadır* (Allport, 1954: 5). Öğretmenler her şeyden önce bir birey olarak yaşanan süreçten diğer bireyler gibi etkilenmektedir. Öte yandan yaşanan salgın hastalık, insanları izole bir hayata sürüklerken, sosyal çevreye karşı çok farklı bir davranış geliştirmeye de sevk etmiştir. Dolayısıyla hem bireysel hem de sosyal hayatın bir parçası olarak insan davranışlarının ve psikolojisinin süreçten nasıl etkilendiğini ortaya koymak gerekecektir. Bunu anlayabilmek için öncelikle öğretmenlerin coronavirüs hakkındaki bilgi düzeylerine bakılmıştır. Aşağıda öğretmenlerin coronavirüse ilişkin görüşleri ayrı ayrı çıkartılmıştır.

Tablo 1’de öğretmenlerin coronavirüsle ilgili bilgileri kategorileştirilmiştir:

Tablo 1. Öğretmenlerin Coronavirüs Tespitleri

Coronavirüs	(f)	(%)
Soğuk algınlığı gibi öksürük ve hapsirme yoluyla bulaşan bir hastalıktır	11	55
Bir salgın hastalıktır	7	35
Hayvanlar arasında yaygın bir virüs grubudur, insana da bulaşan bir hastalıktır	1	5
Temas yoluyla bulaşan bir hastalıktır	1	5

Tablo 1 incelendiğinde, öğretmenlerin coronavirüsle ilgili bilgilerinin literatürdeki bilgilerle neredeyse tamamen örtüştüğünü göstermektedir. Bunun en önemli nedeni, gerek basın yayın-kanalları, gerekse de kitle iletişim araçlarında bu konunun sürekli işlenmesidir. Artık hayatın bir parçası haline gelen hastalıkla mücadele, tüm diğer bireylerde olduğu gibi görüşleri sorulan öğretmenlerde de mutlak bir bilinç düzeyi ortaya çıkarmıştır. Salgın gibi problem, tüm bireylerin mücadelesini gerektirdiği için hastalıkla ilgili bilinçli olmak son derece önemlidir. Bireylerin böyle zor durumlarda psikolojik olarak etkilenmeleri son derece doğaldır. Bireylerde ortaya çıkabilecek stres, kaygı, korku, depresyon, uyum problemleri vb. psikolojik sorunlarla başa çıkmak için her şeyden önce yaşadığı sorunu tanıma ya da bir başka deyişle bilinçli olma durumu gelir (Özkan, 1996: 22).

Diğer taraftan coronavirüs salgını uzmanlar tarafından sürekli olarak kısa sürede ortadan kalkmayacak bir hastalık olarak tanımlanmaktadır. Bunun anlamı salgınla mücadelenin bir süreci kapsayacak olmasıdır. Dolayısıyla eğitim alanına etkisinin de uzun süreli olacaktır. Uzun süreli bir mücadelenin bireylerin psikolojilerini hastalığın tehdit etmesi kadar tehlikeli sonuçları olacak bir faktör olması muhtemeldir. Sürecin bireyler üzerinde kaçınılmaz şekilde psikolojik etkisi olacağı gerçeği bir yana, öğretmenlerin kişisel bilinç düzeylerinin yüksek olması hem kendileri için hem de öğrencileri için olumlu bir veri olarak değerlendirilebilir.

Öğretmenlerden birinin coronavirüs tespiti şöyledir:

“Diğer solunum yolu hastalıkları gibi hasta bir kişinin hapsirmesi, öksürmesi ya da konuşurken etrafa saçılan damlacıklar yoluyla insanlara bulaştığı düşünülen bulaşıcılığı yüksek bir hastalıktır.” (Ö: 8)

Coronavirüsle ilgili İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden veya okul yönetiminden herhangi bir bilgi/bilgilendirme aldınız mı? Sorusuna öğretmenlerin verdikleri yanıtlar incelendiğinde, katılımcıların %80’i (16 öğretmen) bilgi aldığını ifade etmiştir. Ancak bu bilgilendirmenin Milli Eğitim kanalıyla değil, okul yönetimi tarafından oluşturulan WhatsApp grubu üzerinden broşür veya Bakanlık tarafından pandemiye ilişkin paylaşılan bilgilerin aktarılmasından ibaret olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun en önemli nedeninin ülke gündeminin aylarca pandemiye meşgul olması ve kitle iletişim araçları vasıtasıyla sürekli bilgi paylaşımında bulunulması olduğu düşünülmektedir. Haricinde Milli Eğitim Bakanlığı’nın süreçle ilgili herhangi bir gelişme olduğunda veya bir karar alındığında, kurumları bilgilendirme yoluna gitmesi dikkate alınmalıdır. Öte yandan sürecin hemen başında uzaktan eğitime geçilmiş olması ve öğretmenlerin yüz yüze eğitim vermek zorunda bırakılmaması, iletişim noktasında da birtakım eksikliklerin yaşanmasına ortam hazırlamış olabilir. Bir kez daha ifade etmek gerekirse, bütün ülkenin hatta dünyanın pandemiye odaklandığı ve pandemiye ilişkin sürekli bilgi akışının yaşandığı bir ortamda, eğitimin nasıl devam edeceği sorununun teknik açıdan cevaplanması haricinde, coronavirüse ilişkin başta Bakanlığın uyarıları olmak üzere, yalnızca uyarı ve önlemlerden oluşan bilgi veya broşürlerin paylaşılması şeklinde bir bilgi alışverişi yapıldığı anlaşılmaktadır.

Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi Ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği

Bir sonraki soru olan “Coronavirüsle mücadele konusunda mevcut eğitim politikaları hakkında ne düşünüyorsunuz?” sorusu, öğretmenlerin coronavirüsle olan mücadeleye bakış açılarını göstermesi açısından biraz daha net bilgi vermektedir. Tablo 2’de öğretmenlerin mevcut eğitim politikaları hakkındaki görüşleri sunulmuştur:

Tablo 2. Öğretmenlerin Mevcut Eğitim Politikaları Hakkındaki Görüşleri

Mevcut Eğitim Politikaları	(f)	(%)
Uzaktan Eğitim politikası uygun ve yerinde	13	65
Daha sıkı önlemler alınmalı	5	25
Umursamayanlar denetlenmeli	2	10

Tablo 2 incelendiğinde, öğretmenlerin önemli bir bölümünün (%65) alınan tedbirleri ve uygulanan sistemi destekleyip ve beğendiklerini göstermektedir. Salgın sürecinde en önemli tedbirin Sağlık Bakanlığı tarafından izolasyon olduğunun vurgulanması, eğitim alanında da uzaktan eğitime geçilmesini zorunlu kıldığı gerçeğinden hareket edilmiş olup, özellikle EBA TV uygulamalarına destek verilmiştir. Öte yandan uzaktan eğitim politikasını olumlu bulan öğretmenler, sürecin çok hızlı geliştiğinden bahisle, yapılabilecek daha iyi bir uygulamanın olmadığı hususunda da hemfikirdirler. Bununla birlikte daha sıkı önlemler alınması gerektiği üzerinde görüş bildiren bir kısım öğretmen, uzaktan eğitim sisteminin denetlenme sorunu taşıdığını belirtmişlerdir. Öğrencilere verilen ödevler ile konu anlatımlarının izlenip izlenmediği hususları başta olmak üzere, sistemin öğrenci-veli-öğretmen üçlemesinde yeterince denetlenmediği üzerinde fikir beyan etmişlerdir. Uzaktan eğitimin olumlu ve olumsuz yanlarını ilerleyen sorularda değerlendirecek olmakla birlikte, mevcut eğitim politikalarının temelinde, eğitimin kesintisiz olarak sürdürülmesi ve mümkün olduğunca fırsat eşitliğine dayanan bir sistemin kullanılması yer aldığı için, öğretmenlerin vurgusu da bu noktaya olmuştur. Uzaktan Eğitimin temelini oluşturan EBA sistemi ise şu amaçlara dönük hizmet vermektedir (<https://www.iha.com.tr/haber-eba-nedir-eba-ne-ise-yarar-eba-nasil-kullanilir-523444/>):

- Farklı, zengin ve eğitici içerikler sunmak,
- Bilişim kültürünü yaygınlaştırarak eğitimde kullanılmasını sağlamak,
- İçerikle ilgili ihtiyaçlarınıza cevap vermek,
- Sosyal ağ yapısıyla bilgi alışverişinde bulunmak,
- Zengin ve gittikçe büyüyen arşiviyle derslere katkı sağlamak,
- Bilgiyi öğrenirken aynı zamanda yeniden yapılandırabilmek ve bilgidan bilgi üretmek,
- Farklı öğrenme stillerine (sözel, görsel, sayısal, sosyal, bireysel, işitsel öğrenme) sahip öğrencileri de kapsamak,
- Bütün öğretmenleri ortak bir paydada buluşturarak eğitime el birliğiyle yön vermelerini sağlamak,
- Teknolojiyi bir amaç olarak değil, bir araç olarak kullanmak amacıyla tasarlanan sosyal bir eğitim platformudur.

Söz konusu amaçlar incelendiğinde, eğitimin sürdürülmesinin yanı sıra birtakım başka avantajlar da içerdiği anlaşılmaktadır. Ancak bu avantajların somut bir hale getirilebilmesi için teknik altyapının yeterli ve uygun olmasının gerekliliği tartışılmazdır. Bu nedenle sisteme yapılan eleştirilerin başında, özellikle öğrencilerin erişim olanakları, kalitesi ve becerisi gelmektedir. Girginer ve Özkul’un 2004 yılında “Uzaktan Eğitimde Teknoloji Seçimi” başlığını taşıyan araştırmalarında, konu hakkında ayrıntılı değerlendirmeler yapmışlardır. Eğitimin kalitesi için dersin sunumuna ilişkin karar verilen teknolojinin çok büyük önem taşıdığına değinen araştırmacılar, kullanılacak teknolojinin eğitimin etkinliğini, kalitesini ve kapasite kullanım oranını

doğrudan etkileyeceğini savunmuşlardır (Girginer ve Özkul, 2004: 156). Konu hakkında fikir beyan eden iki öğretmenin görüşü şöyledir:

“Böyle bir bulaşıcı pandemi sürecinde “uzaktan eğitim” uygulaması mantık çerçevesinde alınmış bir karar, evet. Ama öğrencileri yüklenen ödevleri yaptırmaya veya konu anlatımlarını izlemeye zorlayabilecek bir uygulama maalesef ki yok. Bu aşamada dosya yükleyen öğretmenler yeterli olabilir fakat öğrenciler yetersiz kalıyor; sisteme girip yüklenen dosya, ödev sayısını kontrol eden öğrenci neredeyse yok. Televizyondan da tabii.” (Ö: 13)

“Acil olarak, tedbir olarak okulların kapatılması doğru bir davranıştı, herşeyden önce sağlık gelir. Bu salgının aşısının hemen bulunamayacağı ihtimaline karşı farklı eğitim ortamları düşünülmeli. Bu dönem için en hızlı ve iyi bir kriz yönetimi yaptıklarını düşünüyorum. Ancak bir dönem için değil, yıllar süreceğini düşünürsek, önümüzdeki seneler için farklı hazırlıklar yapılmalı, tam gün eğitim yapan okullar ikili hatta üçlü eğitime geçerek sınıf mevcutlarını yarıya düşürmeliler. Hatta sınıflar 12 ile sınırlı sayıda yeniden şube oluşturulmalı. Sınıflarda 12 şer sıra aralıklı konulmalı. Sınıflara özel havalandırma şeffaf kapsüller projelendirilmeli öğrenciler kapsül içinde tabletleri ile ders işlemeli hava teması olmamalı. Dersler her şube için 4 ders olarak 3 saat işlenmeli tenefüsler izinle ve sınıf sınıf farklı saatlerde yapılmalı. Sportif faaliyetler ve benzeri gurup faaliyetleri kaldırılıp bireysel faaliyetler programa alınmalı. Virüs tehlikesi kalkmazsa okulları açmanın yolu böyle fiziksel tedbirler alınmalı.” (Ö: 9)

Öğretmenlerin verdikleri yanıtlardan konuya hassasiyet duydukları açıkça anlaşılmaktadır. Özellikle salgının devam etmesi halinde eğitimin nasıl sürdürülebileceğine ilişkin çözüm önerisi sunan öğretmenin görüşü, uzaktan eğitimin yanı sıra başkaca çözümler düşündüklerini göstermektedir. Nitekim normalleşme adımları çerçevesinde kontrollü bir yaşam öngörüsü, gelecek dönemler için eğitim alanında da benzer adımlar atılabileceği izlenimini uyandırmaktadır.

3.2. Uzaktan Eğitim Sistemine İlişkin Değerlendirmeler

Görüşme formunda yer alan “Coronavirüs nedeniyle yapılmakta olan uzaktan eğitim hakkındaki görüş veya önerileriniz nelerdir?” sorusu, uzaktan eğitimin uygunluğu veya uygulanabilirliği hakkında öğretmenlerin bakış açılarını daha derinlemesine sorgulama amacını taşımaktadır. Böylece hem uzaktan eğitimle ilgili mevcut uygulamaya ilişkin algılarının nasıl olduğunu tespit etme imkânı elde edilecek hem de uzaktan eğitime ilişkin önerilerini alarak, konuya ilişkin bilgi düzeylerini analiz etme fırsatı yakalanacaktır. Tablo 3’te uzaktan eğitim hakkındaki görüş veya önerilerini bildiren öğretmenlerin sayısı ve yüzdesi sunulmuştur:

Tablo 3. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüş Veya Önerileri

Uzaktan eğitim	(f)	(%)
Tüm öğrenciler erişim sağlayamadığı için yetersiz	10	50
Verimli ve güzel bir uygulama	5	25
Altyapı eksiklikleri olsa da başarılı	4	20
Öğrencilerin ritmini bozmaya yönelik bir çaba	1	5

Tablo 3 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim konusunda hemen hemen ikiye ayrıldıkları görülmektedir. Birinci grupta yer alanlar, uzaktan eğitimi yetersiz olarak görürken; ikinci grupta yer alanlar bütün eksikliklerine rağmen başarılı bir uygulama olarak değerlendirmektedirler. Ancak çoğunlukla uzaktan eğitimin teknik altyapı sorunlarına işaret edilmiş ve bu sorunlardan kaynaklanan eksiklikler dile getirilmiştir. Nitekim uzaktan eğitime erişim sağlanabilmesi için öncelikle internet ağının yaygınlığı ilk olması gereken şart olarak öne çıkmaktadır. Bu noktada kırsal kesime doğru gidildikçe sorun yaşandığı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla bütün öğrencilere erişimin sağlanamaması gibi kendiliğinden ortaya çıkan teknik bir

sorun akla gelmektedir ki, öğretmenlerin %50'si bu soruna dikkat çekmişlerdir. Uzaktan eğitime erişim ile ilgili yapılan bir araştırmada, öğrencilerin sosyoekonomik şartlara bağlı olarak avantaj elde ettikleri ortaya konulmuştur (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52488827>). Bu nedenle özel okulların, bu açığı kapatmak için teknik altyapılarını daha da geliştirdiği ve öğrencilerine canlı dersler verdiği görülmüştür. Diğer taraftan erişim sorunu olmasa bile, internete bağlanma ücreti konusunda da sorunlar yaşanabileceği takdir edilerek, öğrencilere internet desteği sağlanması yoluna gidilmiştir. Bu ve benzeri sorunların, eğitim sistemindeki eşitsizliği büyüteceği, özellikle dezavantajlı konumda olan bireyler için uzun vadede olumsuz sonuçlar doğurabileceği ve dolayısıyla öğrencilerin sosyal strese maruz kalabileceği yapılan yorumlar arasındadır (Can, 2020: 15). Örneğin bir öğretmenin konuyla ilgili görüşü şöyledir:

“Yeterli olmadığını düşünüyorum. Bir öğrenci Ebadan ders almak istediğinde giriş saatini beklemek zorunda kalıyor. Her istediği an girişini yapabilmeli yoğunluktan şikayetçiler bu durumda eba tek başına yetmiyorsa ilkokul eba, ortaokul eba, ortaöğretim eba olmak üzere ayrı ayrı internet siteleri kurulmalı yine de yoğunluk oluyorsa sınıf sınıf siteler oluşturulmalı. Televizyon kanalları ayrı ayrı ancak aynı evde tek televizyona bakan 3 çocuk olduğunu düşününün biri lisede biri ortaokulda diğeri ilkokulda televizyonda hangisi dersini dinleyecek.”
(Ö: 9)

Şüphesiz ifade edilen durum gibi sorunlar artırılabilir. Evinde birden fazla televizyonu veya internet erişimi olmayan öğrenciler olabileceği gibi, bazı teknik dersler için EBA gibi uzaktan eğitim kanallarının istenilen işlevi yerine getirmede eksik kalacağı düşünülebilir. Nitekim benzer bir düşüncüyü dile getiren bir öğretmen *uzaktan eğitimin kültür dersleri için teoride uygun olabileceğini fakat belirli bir atölye araç gereç gerektiren pratiğe dayalı özellikle mesleki derslerde kesinlikle uygulanmasının çok zor olduğunu* ifade etmiştir (Ö: 11).

Bununla birlikte uzaktan eğitimin her şeye rağmen verimli ve güzel bir uygulama olduğunu belirten öğretmenler de sürecin zorluğuna ve şartların mecbur bıraktığına olan vurguları ön plana çıkmaktadır. Aynı zamanda teknolojinin sağladığı imkânlar doğru kullanıldığı takdirde, sınıf ortamında yapılamayan veya sekteye uğrayan bazı hedeflere de ulaşılabileceği iddia edilmiştir. Yapılan araştırmalarda da buna benzer değerlendirmeler bulmak mümkündür. İnternet ve teknoloji kullanımı sayesinde bireylerin daha girişimci ve yenilikçi oldukları, takım çalışmalarına daha kolay uyum sağlayabildikleri ve kalabalık sınıf ortamından öğrencileri kurtararak daha verimli bir çalışma ortamı ve özgüven sağladığı gibi faydalar dile getirilmiştir (Taşpınar ve Tuncer, 2008: 133). Bu açıdan uzaktan eğitimin eğitim sistemine olan katkısı veya zararı tartışma konusudur. Bu nedenle bir sonraki soruda bu sistemin olumlu ve olumsuz yönleri sorgulanmıştır. Tablo 4'te uzaktan eğitim sisteminin öğretmen ve eğitim sistemi açısından olumlu ve olumsuz yönleri hakkında görüş bildiren öğretmenlerin sayısı ve yüzdesi sunulmuştur:

Tablo 4. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimin Öğretmen ve Eğitim Sistemi Üzerine Olumlu ve Olumsuz Etkilerine İlişkin Görüşleri

Olumlu Yönleri	(f)	(%)	Olumsuz Yönleri	(f)	(%)
Kesintisiz eğitimi sağlamıştır	10	50	Denetim ve motive sorunu oluşturmuştur	12	60
Toplum sağlığını korumuştur	4	20	Her öğrenciye erişim sağlanamamıştır	4	20
Okul ve öğretmenin kıymeti anlaşılmıştır	4	20	Öğretmene soru sorulamamıştır	3	15
Evde aktivite fırsatı sunmuştur	1	5	Sosyalleşme sorunu ortaya çıkarmıştır	1	5

Tablo 4 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitimin öğretmen ve eğitim sistemi üzerine olumlu yönleri hususunda, çoğunlukla eğitimin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi noktasında işlev gördüğünü düşünmektedirler. Daha önce de ifade edildiği gibi, insan sağlığını tehdit eden bir salgında her şeyden önce sağlık önemsendiği için, uzaktan eğitimin tercihten öte bir zorunluluk olduğu vurgusu yapılmaktadır. Bu nedenle uzaktan eğitime geçilmiş olmasını hiç olmazsa eğitimi bir şekilde devam ettirme noktasında işlev görmesi açısından son derece mantıklı bulduklarını ifade eden birçok öğretmen, bununla birlikte sürecin eğitim sistemi üzerindeki etkilerini genellikle olumsuz olarak değerlendirmişlerdir. Olumlu yönleri olarak belirtilen maddeler, kısmen okul ve öğretmenin değeri cümlesinde toplanırken, eğitim sistemine yönelik katkı olarak sunulabilecek bir dönüt verilmemiştir. Dolayısıyla olumsuz yönleri olan vurgu ön plana çıkmıştır. Yapılan değerlendirmelerde daha çok denetim ve motivasyon sorununa işaret edilirken, teknik sorunlar yine dile getirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, uzaktan eğitimden ve uzaktan eğitime yönelik hizmet veren EBA TV'nin amaç ve beklentilerinden uzak bir algının oluştuğu ortaya çıkmıştır. Söz konusu algının oluşmasında, genellikle teknik altyapı sorunları zikredilirken, uzaktan eğitim sisteminin eksiklikleri de etkili olmuştur. Bir öğretmenin konu hakkındaki değerlendirmesi şöyledir:

"Olumlu yanları; eğitim açısından eksik kalınmamasının desteklenmesi ve böyle bir uygulamanın hayata geçirilmesi. Olumsuz yanları; hayata geçirilen bu sistemin öğrenciler tarafından pek de önemsenmiyor olması." (Ö: 2)

Tablo 4'te yer alan maddeleri özetleyen bir görüş olarak öne çıkan bu değerlendirme, eğitimin devam ettirilmesi için sistemin mecburen hayata geçirilmesine atıfta bulunurken, öğrenciler üzerinde istenen motivasyonu sağlayamadığı gerekçesiyle olumsuz veya eksik yönlerine gönderme yapmaktadır. Uzaktan eğitime ilişkin yapılan değerlendirmelerin başında altyapı eksiklikleri gelmektedir. Ancak iyi bir teknik altyapı ile desteklenmiş uzaktan eğitimin klasik eğitim sisteminin bütün avantajlarından yararlanabileceği gibi, çeşitli medya araçları yoluyla çok daha zengin ve etkili bir eğitim verilebileceği savunulmuştur (Distance Education in Higher Education Institutions, 1997: 27). Öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili diğer sorulara verdikleri cevaplar da dikkate alındığında, mevcut aksaklıkları kabul etmekle birlikte, mevcut uygulamaya önyargı derecesinde bir direnç gösterdikleri de göze çarpmaktadır. Geleneksel bir eğitim sisteminin halen daha varlığını koruduğu bir ülkede, her ne kadar modern eğitim sistemine geçilmiş olduğu söylemine yer verilip eğitim araç ve gereçlerinden faydalanma imkânı elde edilmiş olmasına rağmen, eğitim-öğretim faaliyetleri klasik düzende sürdürülmektedir. Türk eğitim sistemine yönelik yapılmış olan bir araştırmada, Türk eğitim sisteminin zayıf yönleri olarak, sürekli değişen istikrarsız bir sistem olduğu, yeterli olmadığı, sürekli deneme yanılma yoluna gidildiği, uygun olmayan binalarda eğitim verildiği, öğretmene fazla rol düştüğü, amaçların uygulama noktasında zor olduğu, nitelikten çok niceliğe bakıldığı, milli bir eğitim politikasının olmadığı, ezbere dayalı bir sistem olduğu, bir eğitim geleneğinin oluşturulmadığı, performans

değerlendirme sisteminin bulunmadığı ve teoride iyi ancak uygulamada kötü bir sistem olduğu şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır (Güven ve Güven, 2019: 413). Sıralanan bütün bu olumsuzluklar, henüz modern bir eğitim yapısına tam anlamıyla kavuşmamış bir sistemi çağrıştırmaktadır. Böyle bir sistemde, uzaktan eğitim gibi bir sistemin beklenen etkiyi yaratması gerçekçi olmayacaktır. Bununla birlikte Türk eğitim sisteminin halen daha geleneksel anlayışla sürdürüldüğü iddia edilebilir. Dolayısıyla geleneksel anlayışa pek de uymayan uzaktan eğitimin öğretmenler tarafından kabul edilebilirliği düşmektedir. Nitekim uzaktan eğitime yönelik olumsuz eleştiri getiren öğretmenlerin mesleki deneyim ortalamalarına bakıldığında, 15 yıl üstü çıktığı görülmüştür. Öte yandan uzaktan eğitime son derece hızlı bir geçişin yaşandığı salgın sürecinde, sistemin yeterince anlatılamadığı ve haliyle anlaşılamadığı da düşünülebilir. Ancak bu durumda bile uzaktan eğitime yabancı bir eğitim kadrosu söz konusu olur.

Bir sonraki soru ise, uzaktan eğitimin öğrencilerin gelişimi açısından olumlu ve olumsuz etkileri üzerinedir. Bir önceki soruyla doğrudan bağlantılı olan bu soruda, öğretmenlerin “Z kuşağı” olarak adlandırılan günümüz gençliğinin klasik sistemde yetişmiş öğretmenlerden daha farklı düşünebileceği ve buna bağlı olarak uzaktan eğitime sistemine de farklı bir bakış açısıyla bakılabileceği varsayımından hareket edilmiştir. Zira dijital ortamın çok hızlı geliştiği bir ortamda dünyaya gelen ve dijital teknolojiyi hayatlarının bir parçası haline getiren bir neslin, bu ortamdan etkilenmesi ve bir önceki kuşakla farklı düşüncelere sahip olması kaçınılmazdır (Taş, Demirdöğmez ve Küçükkoğlu, 2017: 1033). Tablo 5’te uzaktan eğitimin öğrencilerin gelişimi açısından olumlu ve olumsuz yanları hakkında görüş bildiren öğretmenlerin sayısı ve yüzdesi sunulmuştur:

Tablo 5. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimin Öğrencilerin Gelişimi Üzerine Olumlu ve Olumsuz Etkilerine İlişkin Görüşleri

Olumlu Yönleri	(f)	(%)	Olumsuz Yönleri	(f)	(%)
Kesintisiz eğitimi sağlamıştır	10	50	Fırsat eşitsizliği yaratmıştır	6	30
Eksiklerini tamamlama fırsatı sunmuştur	5	25	Öğrencileri asosyalleştirmiş, internet bağımlılığını artırmıştır	6	30
Psikolojik açıdan olumlu etkilemiştir	3	15	Mesleki ve pratik gerektiren derslerde uygulama zorluğu doğurmuştur	3	15
Dikkat, sorumluluk ve aile ortamı kazandırmıştır	1	5	Sisteme yüklenen videolar olumsuz içeriğe sahiptir	2	10
Fikrim yok	1	5	Öğrencilerin bireysel farklılıkları göz ardı edilmiştir	2	10
			Fikrim yok	1	5

Tablo 5 incelendiğinde, olumlu yönler olarak yarı yarıya oranla uzaktan eğitimin kesintisiz eğitimi sağladığına olan inanç ifade edilmiştir. Her ne kadar uzaktan eğitime geçiş hızlı ve hazırlıksız olsa da eğitim sürecinin bir şekilde devam edebilmesi, öğretmenler tarafından öğrenciler için olumlu bir etki olarak değerlendirilmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin derslerinden geri kalmamaları noktasında eksiklerini tamamlama fırsatı sunması açısından da olumlu olarak değerlendirilen uzaktan eğitimin, öğretmenler tarafından bütün amaçlarının tam olarak anlaşılmadığı veya gerçekleşme imkânı bulunamadığı bir sistem şeklinde değerlendirdiklerini düşünmek mümkündür. Nitekim öğretmenler uzaktan eğitimle ilgili sürekli aynı vurguyu yapmakta ve özellikle altyapı eksikliğinden kaynaklanan erişim problemi oluşturduğundan bahsetmekte ve bu durumun da fırsat eşitsizliği yarattığını düşünmektedirler. Erişim altyapısının

geliştirilmesi ve her öğrenciye bu fırsatın sunulması sistemin başarısının ve temel hedeflerinin gerçekleştirilmesinin ön şartı olmakla birlikte, özellikle EBA TV imkânının sunulmuş olması, bu şartı kısmen de olsa yerine getirmiş sayılabilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde zaman ve mekân sınırlaması olmadan, nispeten daha az masraflı ve video, animasyon ve simülasyon gibi teknik materyaller aracılığıyla öğrenme fırsatı sunması gibi (Gülbahar, 2009) özellikleriyle uzaktan eğitim, klasik eğitim sistemine göre önemli avantajları da olan bir sistem olarak öne çıkmaktadır. Ancak öğretmenlerden 6'sının da dile getirdiği gibi, internet, televizyon, telefon ve tablet gibi teknolojik alet ve edevata bağımlılık geliştirmesi ve bunun sonucunda da asosyalleşme gibi olumsuz bir getirisinin olması (Arısoy, 2009: 58) bakımından da eleştirilebilir. Ancak bu bağımlılığı geliştiren yegâne unsur uzaktan eğitim olmadığı gibi, uzaktan eğitim süresinin bağımlılık yapacak ve bireyi teknoloji kullanımının önüne geçmemesi şeklinde patolojik bir sorun oluşturacak kadar bir zaman dilimini kapsamadığı da iddia edilebilir. Bununla birlikte mesleki ve pratik gerektiren derslerde uzaktan eğitimin eksik kaldığı yönündeki görüşler de öğrencinin gelişimi açısından olumsuz bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Bir öğretmenin EBA TV'de yayınlanan videoların içerikleri hakkındaki olumsuz eleştirisi ise, gündeme de yansıyan spesifik bir örnek olarak durmaktadır. Her halükârda uzaktan eğitime geçilmesi durumunda, sistemin eksik yönleri ve uygulamadan kaynaklanan bazı hatalı kısımları, teknolojik altyapı gibi geliştirilmesi gereken özelliklerdir.

Bu konuda görüş bildiren iki öğretmenin açıklamaları şöyledir:

“Öğrencilerin her durumda önemli ve değerli olduklarını ve onların akademik gelişimlerinin önemsendiği vurgulanmıştır. Öğrenmeye istekli olanlar bu süreçte imkânlar ölçüsünde desteklenmiş fakat kişilerin özkontrol becerileri ile paralel bir eğitim süreci oluşmuştur. Tıpkı sınıf ortamında bedenen bulunan fakat öğrenme istek ve becerisine sahip olmayan, hazırbulunuşlukları yeterli olmayan öğrenciler gibi.” (Ö: 10)

“Sınavlara yönelik ortak dersler baz alındığında bunların konu tekrarlarının yapılması ve soru çözümleri bugünlerde özellikle öğrencilerin derslere yönelik bağımlı belirli ölçüde kopartmayacaktır. Bu açıdan olumlu ancak mesleki ve pratik gerektiren derslerin (örneğin piyano, orkestra vs.) uygulama zorluğu açısından düşünüldüğünde olumsuzdur.” (Ö: 13)

Bir sonraki soru, öğretmenlerin uzaktan eğitime bakışları ve mevcut uygulama hakkındaki görüşlerini sorgulamaya yöneliktir. “Uzaktan eğitimin süresi ve/veya olası sürekliliği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?” sorusuyla bir anda geçilen ancak kalıcı olma ihtimalinde veya sistem değişikliği halinde öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili daha belirgin düşünceleri alınmak istenmiştir. Konu hakkında görüşleri istendiğinde şöyle bir tablo ile karşılaşılmıştır:

Tablo 6. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimin Süresi ve/veya Olası Sürekliliği Hakkındaki Görüşleri

Uzaktan Eğitimin Süresi	(f)	(%)
Devam etmesi gereken bir uygulama	12	60
Daha fazla uzamaması gereken bir uygulama	5	25
Süresi belli olmayan ancak gerekli bir uygulama	3	15

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin ağırlıklı olarak uzaktan eğitimin devam etmesi gereken bir uygulama olduğunu düşündüklerini göstermektedir. Daha önceki sorularda uzaktan eğitimle ilgili mevcut uygulamaya bir direnç gösterdikleri görülürken, genel anlamda uzaktan eğitime karşı olmadıkları bu soruyla ortaya çıkmıştır. Bunun en temel sebebi olarak, virüsün öğrencilerin sağlığını tehdit etmesini ileri sürmüşlerdir. Bununla birlikte uzaktan eğitim sisteminin iyileştirildiği takdirde öğrencilere faydalı olabilecek bir uygulama olduğu görüşünü de savunmaktadırlar. Aynı şekilde bir kısım öğretmen de süresini kestirememekle birlikte faydalı bir uygulama olduğunu dile getirmiştir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili

genel anlamda olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını ancak mutlak suretle geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Daha önceki sorulara verilen cevaplarla nispeten örtüşen bir yanıt verdikleri anlaşılan bu soruda, uzak eğitimin mevcut durumda eğitimin devamı noktasındaki işlevine vurgu yapılmakta ve uzaktan eğitimle ilgili literatürde yer alan hedeflerin farkında oldukları anlaşılmaktadır. Uzaktan eğitimin devamlılığından yana olan öğretmenlerden bazıları, mevcut durum ortadan kalksa dahi, uzaktan eğitim uygulamalarından yararlanmaya devam edebileceğini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla uzaktan eğitim sisteminin başladığı yıllarda sıkça dile getirilen değişime ayak uydurma çabası, özellikle internet gibi bir buluşun eğitim sektöründe kullanılmaya başlamasıyla yarattığı değişim ve dönüşümün sonucu olarak değerlendirilmelidir.

İnternetin insanlık tarihine yaptığı katkı, eğitim alanında da fark edilir bir gelişme yaşatmıştır. İnternetin eğitimde kullanılmaya başlamasıyla birlikte pek çok soruna çözüm üretilmiş ve daha etkin ve verimli bir eğitim imkânı elde edileceği ortaya konulmuştur (Odabaş, 2003: 22). Hatta internetle birlikte bilgisayarın ev ve okullara girmesi, klasik yöntemleri ve bakış açılarını değiştirmiş ve zenginleştirmiştir. Bilgiye kolay ve hızlı ulaşabilir olmak, pek çok avantajı beraberinde getirirken, aynı zamanda dünyayla entegre olma imkânını doğurmuştur. Öte yandan internet kullanımı, eğitimde çok önemli sayılan bazı problemlerin ortadan kaldırılmasında da etkin bir şekilde rol oynamıştır. Bunların başında fırsat eşitsizliğinin azaltılması, kaynakların daha etkin ve verimli kullanılması ile eğitimin niteliğinin artırılıp yaygınlaştırılması gelir (Turan ve Barış, 1999: 153).

Uzaktan eğitimin daha fazla uzamaması görüşünü savunan öğretmenler, mevcut altyapı eksikliğine ve öğrencilerin sistemden yararlanma olasılıklarının düşüklüğüne vurgu yapmışlardır. İnternet erişiminin yanı sıra sistemin mevcut haliyle denetimden uzak oluşunun beklenen faydanın ötesinde bir fırsat eşitsizliği oluşturduğu/oluşturacağı tezini savunarak, akabinde öğrenci ve öğretmenlerde motivasyon kaybına neden olabileceği fikrini belirtmişlerdir. Uzaktan eğitimle ilgili soruların tüm sorularda bu ihtimal üzerinde hareket edildiği görülmüştür. Gelişen salgın sonrasında ani bir kararla geçilen uzaktan eğitim sistemi, haliyle birçok eksiklikleri de beraberinde getirmiştir. Bu soruya yanıt veren bir öğretmenin görüşü şöyledir:

“Akademik başarı, gelişim amaçlı derslerin daha sade, yalın ve ders sayılarının azaltıldığı bununla birlikte evde sağlıklı yaşam becerisini destekleyen aktivitelerin artırılarak desteklenmesi etkili olur” (Ö: 11)

Genel itibarıyla uzaktan eğitimin sürdürülmesi gerektiğine inanan öğretmenler, hem yaşanan süreçte mecbur kalındığına hem de uzaktan eğitim sisteminin sunmuş olduğu avantajlara işaret etmişlerdir. Öğretmenlere son olarak uzaktan eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlar sorulmuş ve çözüm önerileri sunmaları istenmiştir. Dolayısıyla uygulamadan kaynaklanan problemlerin varlığı tespit edilmeye çalışılarak, bizzat öğretmenlerin/uygulayıcıların vasıtasıyla söz konusu problemlerin nasıl giderilebileceği tartışmaya açılmıştır. Bir anda gündemimize giren ve milyonlarca insanı etkileyen virüsün neden olduğu sorunların üstesinden gelebilmek için tüm paydaşların fikirlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Eğitim camiası içinde sürecin nasıl yürüdüğü ve uzaktan eğitim sisteminin geleceği hakkında nasıl bir bakış açısına sahip olduğunun anlaşılması adına yöneltilen soru, mevcut durum hakkında da en net fotoğrafı çekecektir. Tablo 7’de öğretmenlerin uzaktan eğitim sisteminde karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri yer almaktadır:

Tablo 7. Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Sisteminde Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerilerine İlişkin Görüşleri

Karşılaşılan Sorunlar	(f)	(%)	Çözüm Önerileri	(f)	(%)
Sistemde yeterince etkinliğin olmaması	4	20	Daha fazla etkinlik ve görsellik katılabilir	4	20
Erişim problemi	4	20	Konu anlatımları ve testler yüklenebilir	3	15
Soru bankası eksikliği	3	15	TV üzerinden verilen eğitimler çoğaltılabilir	2	10
Bağlantı hızının yavaş olması	2	10	Kontrol ve denetim sağlanabilir	2	10
Öğrencinin kontrol ve denetim yapılamaması	2	10	EBA farklı saatlerde kullanılabilir	2	10
Uygulama derslerinin yapılamaması	2	10	Çoklu görüntü destekli sınıf ortamı oluşturulabilir	1	5
Elektronik materyal eksikliği	1	5	Yüz yüze eğitime geçilebilir	1	5
Öğrencilerin sürekli soru sormaları	1	5	Cevap yok	5	25
Sürekli evde kalma zorunluluğu getirmesi	1	5			

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin uzaktan eğitim hakkında pek çok sorun tespit ettikleri görülmektedir. Ancak pek çok sorun sisteme ani geçişten kaynaklanan ve daha önce de belirtilen altyapı eksikliğiyle ilgilidir. Bununla birlikte uzaktan eğitim sisteminin gerekliliği konusunda olumsuz sayılabilecek eleştiriye çok az yer verilmesi, sistemi benimsemiş olduklarını göstermektedir. Sisteme geçişin hızlı oluşu beraberinde birtakım sorunları getirirken, hazırlık safhası denebilecek bir dönemde öğretmenler de henüz hazır olmadıklarını belli edip sorunların çözümü için belirgin öneriler getirmekte zorlanmışlardır. Aynı zamanda uzaktan eğitimin etkililiği konusunda net bir veri elde edilememiştir. Bu nedenle klasik eğitim sisteminin yerini alıp alamayacağı, bu sistemde öğretmen ve öğrencilerin hangi özelliklere sahip olması gerektiği, iletişim ve ilişkilerin nasıl gelişeceği ve sistemin maliyeti gibi noktalarda herhangi bir tespit yapabileme imkânı bulunmamaktadır. Oysa söz konusu sistemde gerekli teknolojinin giderleri, bakımı, yayın süreci, kayıt ve danışmanlık gibi hizmetlerin nasıl karşılanacağı ve görevli personel ücretleri gibi aşamalar son derece önemlidir (Distance Education in Higher Education Institutions, 1997: 27). Teknik sorunların dışında belirtilen denetim sorunu, sistemin geleceği açısından değinilmesi gereken ciddi problemdir. Zira denetim ve kontrolün olmadığı yerde, motivasyon ve katılım sorunu ön plana çıkacaktır. Ki öğretmenlerin öğrencilerin motivasyon eksiklerine vurgu yaptıkları görülmüştür. Ruksasuk (1999)'da web tabanlı eğitim programında şu özelliklerin bulunması gerektiğini belirtmiştir:

- Öğrenci motivasyonunun sağlanması
- Konuların hangi takvimde öğretileceğinin belirlenmesi
- Konu tekrarının yapılması
- Öğrencilerin aktif bir şekilde katılımının sağlanması
- Öğrenci sorunlarına rehberlik edecek bir servisin bulunması
- Ölçme ve değerlendirme yapılabilir olması
- Gerektiğinde güncelleme ve düzenleme yapılması

Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi Ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği

- Öğretmenlerin çözüm önerileri arasında da yer verdiği bazı maddeler, sistemin faydalı olabilmesi için şart görünmektedir. Bu doğrultuda sistem iyileştirilmeli ve zenginleştirilmelidir.

Bu soruya cevap veren iki öğretmenin görüşü şöyledir:

“Uzaktan eğitim süresince mümkün olduğunca çok öğrencime ulaşısam da enstrüman yetersizliği ve ders koşullarının uzaktan oluşturulma güçlüğü adına sorunlar yaşamaktayım. Bu sorunların kısmen giderilebilmesi adına çoklu görüntü destekli sınıf ortamlarına imkan veren bir altyapı oluşturulabilir.” (Ö: 6)

“Öğrenci televizyon başında ders dinlemek zorundaydı öğrenciyi görsel açıdan daha doyurucu olunabilir. Örneğin tarih dersi dinledim. Düşündüm neden meydan savaşının olduğu alanı göstermiyorlar. Askerlerin hangi tepede konuşlandığını mesela. Spor lisesi dersleri zaten yok. Koyulabilirdi. Öğrencilere müsabaka izlettirebilirdi. Mesela temel spor eğitimi dersi için kuvvet konusunda bir salonda kuvvet geliştirici bireysel hareketler nelerdir hangi kas gruplarını çalıştırır ve yardım nasıl yapılır görsel olarak gösterilebilir.” (Ö: 19)

SONUÇ ve ÖNERİLER

Coronavirüs ortaya çıkıp pandemi ilan edilmesinin ardından her alanda bir değişim başlamış ve yeni eğilimler ortaya çıkmıştır. Yaşanan değişimden doğrudan etkilenen eğitim sektöründe, salgın nedeniyle yüz yüze eğitime ara verilmiş ve açık ve uzaktan eğitim yoluyla eğitim vermeye başlanmıştır. Süreçle birlikte uzaktan eğitim sisteminin uygulanabilirliği ve sistemin işleyişine ilişkin altyapı, erişim, güvenlik, içerik, tasarım, uygulama, kalite, mevzuat ve pedagojik faktörler sorgulanmaya başlamıştır.

Türkiye’de uzaktan eğitime geçilmesinin ardından ilk, orta ve liselerde Milli Eğitim Bakanlığı’nın 2012 yılında oluşturduğu Eğitim Bilişim Ağı (EBA)’ndan yararlanılmıştır. Virüsün olumsuz etkileri ve insan sağlığını tehdit edici boyuta ulaşması nedeniyle eğitimin sekteye uğramaması adına mümkün olan en hızlı şekilde karar alınıp uygulamak zorunlu olmuştur. Bu nedenle zaman kaybetmeden uzaktan eğitime geçilmiştir.

Uzaktan eğitim öğrencilere eğitsel materyallerini yapılandırabilmeleri açısından uygun ve esnek fırsatlar sunan ve onları gerektiğinde güncelleyebilme ve farklı teknolojilerle zenginleştirebilme imkânı sağlayan bir sistem olarak tasarlanmıştır. Bununla birlikte sisteme ani geçiş bütün paydaşlarda tedirginlik yaratmıştır. Ancak gerek şartlar gerekse de gelişen dünya koşulları, uzaktan eğitimi gündemin merkezine oturtmuştur. Bu nedenle sistemin işleyişine ilişkin değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Bu anlamda öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili görüşleri büyük önem arz etmektedir. Öte yandan konunun güncel olması, benzer çalışmalarla karşılaştırma yapma imkânını azaltmıştır. Bu nedenle elde edilen sonuçların ileride yapılacak çalışmalar için örnek teşkil etmesi umulmaktadır. Bununla birlikte Yamamoto ve Altun’un “Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi” (2020) ile Can’ın “Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları” (2020) çalışmalarının sonuçlarıyla birebir örtüşen tespitler ortaya çıkmıştır. Buna göre gerek pandemi gerekse de modern eğitim sistemlerinin dönüşümü çerçevesinde uzaktan eğitimin zorunlu olarak uygulanması gerektiği sonucu oluşmuştur. Ancak Türkiye’nin mevcut şartları dolayısıyla uygulamada birtakım aksaklıkların olduğu ve bu nedenle uzaktan eğitim sistemine bazı eleştiriler getirildiği görülmüştür. Yapılan bu çalışmada da teknik yetersizliklerden kaynaklanan bazı sorunlar dile getirilmiş ve bu bakımdan diğer çalışmalara benzer sonuçlara ulaşılmıştır.

Öğretmenlerin görüşlerini almak için kendilerine yöneltilen yarı yapılandırılmış görüşme formu, eğitimcilerin hem mevcut uygulamaya hem de genel anlamda uzaktan eğitime bakış

açılarını ortaya koymayı hedeflemektedir. Öğretmenlerin sorulara verdikleri yanıtlardan öncelikle genel anlamda koronavirüsle ilgili bilgilerinin yeterli olduğu sonucu çıkmıştır. Yetkili mercilerden bilgilendirme yapıldığı da anlaşılmıştır. Görüşleri alınan iki okul öğretmenlerinden uzaktan eğitimin öğretmen ve eğitim sistemi açısından sonuçları ve öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar konusunda aralarında cinsiyet ve okul türü bakımından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bununla birlikte mesleki deneyim süresi arttıkça klasik eğitime bağlılık noktasında fikir beyan edilmiştir. Uzaktan eğitimle ilgili mevcut uygulamalarla ilgili görüşlerinden özellikle EBA TV uygulamasına destek verdikleri görülmüştür. Aynı zamanda devletin uzaktan eğitim politikasını da olumlu bulan öğretmenler, yapılabilecek daha iyi bir uygulamanın olmadığını belirtmişlerdir. Ancak daha sert tedbirler alınması gerektiği de bildirilmiş ve sistemin denetim sorunu taşıdığına vurgu yapılmıştır.

Öğretmenlerle ilgili duruma gelince, EBA alt yapısıyla ilgili öğretmenlerin sisteme etkin bir şekilde dâhil edilmesi ve yaşadıkları sorunların dikkate alınıp takip edilmesi öncelikli önem taşımaktadır. Zira öğrencilerin öğretmenlerin rehberliklerine duyduğu ihtiyaç başta olmak üzere, öğretmenlerin sistemi ne kadar etkin kullanabildiği de araştırılmalıdır. UNESCO (2020), salgının zararlarını en aza indirmeye, öğretmenlerin oynadığı kritik role dikkat çekerek, öğretmenlerin desteklenmesini önermektedir. Öğretmenlerin aktif olmadığı ve kendilerine danışılmadığı durumlarda, yalnızca kendilerine tanımlanan uzaktan eğitim yöntemleri ve araçlarını kullanma zorunluluğu getirilmesiyle başarı elde edilemeyeceği aşikârdır. Uzaktan eğitim konusunda öncelikle öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve yaşadıkları sorunlarda desteklenmesi gerekmektedir (Can, 2020: 29). Bu anlamda açık ve uzaktan eğitim konusunda öğretmenlerin bilişim teknolojileri, içerik hazırlama ve tasarım gibi konularda ihtiyaçları belirlenerek eğitime alınabilir.

Uzaktan eğitim sistemiyle ilgili öğretmenlerin değindikleri en önemli sorun, öğrencilerin erişim problemi yaşadıklarıdır. Bununla birlikte uzaktan eğitimin her şeye rağmen verimli ve güzel bir uygulama olduğunu belirten öğretmenler, sürecin zorluğunu ve şartların mecbur bıraktığını da ifade etmişlerdir. Mevcut durumda risk altındaki öğrenciler takip edilebilir ve gerekirse telafi eğitimi verilebilir. Öte yandan uzaktan eğitim sayesinde kesintisiz eğitimin sağlandığına işaret edilmiş; ancak sürecin eğitim sistemi üzerindeki etkileri genellikle olumsuz olarak değerlendirmiştir. Şayet süreç uzayacak olursa, yalnızca EBA TV üzerinden yürütülen eğitimin yeterli olmayacağı ve bunun dışında birtakım etkinliklerle öğrencilerin motive edilebileceği ve kitap okuma listeleri hazırlanarak online platformlar oluşturulup ücretsiz indirme seçenekleri sunulabileceği belirtilmiştir (Süral, 2015: 82). Aynı zamanda velilerin de sürece katılması sağlanarak, okul-öğrenci-veli işbirliğinin oluşturulması elzem görünmektedir.

Yapılan değerlendirmelerde daha çok denetim ve motivasyon sorununa dikkat çekilmiş ve teknik sorunlar dile getirilmiştir. Bu açıdan bakıldığında, uzaktan eğitimden ve uzaktan eğitime yönelik hizmet veren EBA TV'nin amaç ve beklentilerinden uzak bir algının oluştuğu ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla sorulara verilen cevaplardan öğretmenlerin uzaktan eğitimde mevcut uygulamaya önyargı derecesinde bir direnç gösterdikleri göze çarpmaktadır. Geleneksel eğitim sisteminin halen daha geçerliliğini korumasından kaynaklandığı düşünülen bu durum, uzaktan eğitime yönelik olumsuz eleştiri getiren öğretmenlerin mesleki deneyim ortalamalarında da anlaşılabilir. Söz konusu ortalamaya bakıldığında, 15 yıl üstü çıktığı görülmüştür. Haliyle uzaktan eğitimin, öğretmenler tarafından bütün amaçlarının tam olarak anlaşamadığı veya gerçekleşme imkânı bulunmadığı bir sistem olarak değerlendirildiğini düşünmek mümkündür. Çünkü uzaktan eğitim, öğrenciye kendi ortamında anında eğitim alma şansı tanıdığı gibi, sınıf ortamında her zaman sağlanamayan teknoloji desteği de sağlaması yönleriyle öğrencinin gelişimine olumlu katkılar veren bir sistem olarak planlanmıştır. Ayrıca uzaktan eğitim, "bilgi ve becerilerin elektronik teknolojiler aracılığıyla aktarılması" olarak tanımlanan "e-öğrenme" (Gülbahar, 2009: 3)

fırsatı sunması bakımından her bireyin kendi öğrenme hızında gerçekleşen bir öğrenme etkinliği sağlayabilir (Kör, Çataloğlu, Erbay, 2013: 272). Haricinde bir yere bağlı olmadan mobil bilişim alanlarının bir arada yer aldığı, etkileşime açık ve dinamik bir öğrenme hizmeti sunan “m-öğrenme” (Korucu ve Biçer, 2017: 34) ile her yerde ve her an öğrenme olarak tanımlanan “u-öğrenme” (Bozkurt, 2015: 67) modellerinin hepsini içermesi bakımından da öğrenciye önemli katkılar verebilir. Bu açıdan değerlendirildiğinde uzaktan eğitim, klasik eğitim sistemine göre önemli avantajları da olan bir sistem olarak öne çıkmaktadır.

Öte yandan tüm bireyleri teknolojik gelişmeleri daha yakından takip etmeye zorlaması, günümüz dünyasının kaçınılmaz bir gerçeği olan teknolojiyi kullanma becerisi geliştirmelerine de olanak sağlayabilir. Aynı zamanda teknolojiyi kullanma oranı bakımından bir önceki nesle göre çok daha önde olan “Z kuşağının” sanıldığı gibi asosyal kişilikler olmadığı, aksine daha girişimci, ne istediğini bilen, özgür ve daha az takıntılı bireyler oldukları araştırma sonuçlarına yansımıştır (Taş, Demirdöğmez ve Küçüköğlü, 2017: 1039).

İnternete dayalı uzaktan eğitim sayesinde sınıf içi etkinliklerin uygulanamadığı durumlarda bile eğitim verilmeye devam edilebilmiş ve kısa sürede çok daha geniş kitlelere erişim sağlanabilmiştir. Buna ek olarak “uzaktan eğitim medyası” olarak isimlendirilen televizyon, video, telekonferans, haber grupları ve diğer kitle iletişim araçları, interaktif eğitimi başlatmış ve oluşturulan sanal sınıflarla hem maliyet bakımından hem de hız bakımından çok daha uygun fırsatlar elde edilmiştir (Ruksasuk, 1999: 2). Dünya genelinde gittikçe yaygınlaşan ve ülkemizde de hızla gelişmeye başlayan interaktif eğitim, sunduğu avantajlarla geleceğin vazgeçilmezleri arasına girmiştir. Henüz yeterli altyapı imkânına sahip olmayan yerlerde istenilen verimi alabilmek çok mümkün görünmese de gittikçe gelişen ve geliştirilen uygulamalarla eğitim dünyasındaki yerini alması kaçınılmaz olacaktır.

Uzaktan eğitimin daha fazla uzamamasından yana tavır alan öğretmenler ise, mevcut altyapı eksikliğine ve öğrencilerin sisteme erişim sorunu yaşadıklarına işaret ederek, bu durumun öğrenci ve öğretmenlerde motivasyon kaybına neden olabileceği fikrini ortaya koymuşlardır. Teknik nedenler olarak öne çıkan bu eleştiriler, uzaktan eğitimin temel niteliklerine değil, uygulanış biçimine yönelik sorunlar olarak değerlendirilebilir.

İlk etapta eğitimin kesintisiz bir şekilde sürdürülmesi için planlanan ve herhangi bir sağlık sorununun yaşanmaması için tercih edilen sistem, dünyadaki örneklerine adapte olma sürecini de kendiliğinden hızlandırmıştır. Kaçınılmaz bir dönüşümün izdüşümü olan uzaktan eğitim sistemi, doğru kullanıldığı ve oluşturulan hedeflere uygun hareket edildiği takdirde kabullenilmesi daha kolay olacaktır. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin uzaktan eğitimle ilgili genel anlamda olumlu bir bakış açısına sahip olduklarını ancak mutlak suretle geliştirilmesi gerektiğini düşünmektedirler.

Bu doğrultuda sistem iyileştirilmeli ve zenginleştirilmelidir. Öte yandan sistemin yalnızca asenkron olmaması gerektiği üzerinde de durulmaktadır (Odabaş, 2003: 31). Bunun giderilebilmesi için geniş bantlı veri iletişimine ihtiyaç duyulacaktır ki, teknik altyapıya yönelik bir iyileştirme olarak üzerinde çalışma yapılmalıdır. Aksi takdirde eğitimin sürekli pasif bir şekilde yürüdüğü bir sistemde, sözü edilen sorunların daha sık yaşanacağı iddia edilebilir. Haliyle hem eğitimcilerin hem de öğrencilerin teknoloji okur-yazarlığı mümkün olduğunca artırılmalıdır. Uygulama gerektiren derslerde, laboratuvar, atölye vb. mekânlar sisteme dâhil edilmelidir. İletişim konusu da en az diğer sorunlar gibi önemli bir alan olup, öğretmenlerin de belirttiği gibi öğrencilerin sorularına en hızlı şekilde cevap verebilecek bir sistem tasarlanmalıdır. Ancak iletişim yalnızca pasif bir soru-cevap şeklinde olmamalıdır. Uzaktan eğitim sisteminde de yapılandırılmış bir eğitim sistemi tercih

edilmelidir. Çünkü öğrenci ve öğretmen motivasyonunu sağlayan en önemli unsur, çift yönlü bir iletişim ağının hayata geçirilmesidir (Ruksasuk, 1999: 5).

Mevcut uygulamada geribildirim, değerlendirme, başarıyı ölçme ve değerlendirme gibi noktalarda sorun olduğu dile getirilen bir diğer unsurdur. Millî Eğitim Bakanlığı önce öğrencilerin ders başarı değerlendirmelerinin yüz yüze görmüş oldukları konulardan olacağını duyurmuştur (2020). Yapılan ikinci açıklamada ise, sınıf geçmede öğrencilerin birinci dönemde aldıkları notlar üzerinden olacağı, öğrencilerin not ortalamaları ne olursa olsun üst sınıfa geçeceği belirtilmiş ve uzaktan eğitim ile yürütülen derslere yönelik ayrı bir ölçme ve değerlendirme yapılmayacağını bildirmiştir (Anadolu Ajansı, 2020). Bu durum uzaktan eğitim uygulamalarında ölçme değerlendirme konusunun geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Bununla birlikte online şekilde yürütülen sistemde dereceli puanlama anahtarı, yorumlar, geribildirimler, video veya sesli mesaj kullanılabilir (Can, 2020: 30).

Kısacası sistemin başarısı, her şeyden önce paydaşların tümünün aktif bir katılım gösterdiği ve teknik sorunların en aza indirildiği bir düzlemle ilgilidir. Sonuç olarak öğretmenlerin görüşlerinden sistemin olduğu kadar tarafların da zamana ihtiyacı olduğu sonucu çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

- Allport, G. W. (1954). *The Nature of Prejudice*. Addison-Wesley. Cambridge, Mass: Addison-Wesley Publishing Company.
- Anderson, J. (2020). Brave New World The coronavirus pandemic is reshaping education. <https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/>, adresinden 24.05.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, Cilt: 1, Sayı: 1, ss. 55-67.
- Bozkurt, A. (2015). Mobil Öğrenme: Her Zaman, Her Yerde Kesintisiz Öğrenme Deneyimi. *AUAd*, 1(2), ss. 65-81.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *AUAd*, Cilt: 6, Sayı: 2, ss. 11-53.
- Distance Education in Higher Education Institutions. (1997). National Center For Education Statistics. Statistical Analysis Report.
- Emin, M. N. (2020). Koronavirüs Salgını ve Acil Durumda Eğitim. *Seta Perspektif*, Sayı: 268, ss. 1-4.
- Girginer, N. ve Özkul, A. E. (2004). Uzaktan Eğitimde Teknoloji Seçimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, Volume: 3. Issue: 3. ss. 155-164.
- Gülbahar, Y. (2018). *e-Öğrenme*. Ankara: Pegema Yay. 4. Baskı.
- Güven, S. ve Güven, B. (2019). Türk Eğitim Sisteminin Değerlendirilmesi, Sorunları, Güçlü ve Zayıf Yönlerine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *ULEAD 2019 Annual Congress: ICRE*, 20-22 Nisan 2019, Alanya, ss. 410-417.
- Korucu, A. T. ve Biçer, H. (2019). Mobil Öğrenme: 2010-2017 Çalışmalarına Yönelik Bir İçerik Analizi. *Trakya Eğitim Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 1, ss. 32-43.
- Kör, H., Çataloğlu, E., Erbay, H. (2013). Uzaktan ve Örgün Eğitimin Öğrenci Başarısı Üzerine Etkisinin Araştırılması. *JSS*, 12(2), Technology Special Issue, ss. 267-279.
- Kurubacak, G. ve Yüzer, T. V. (2004). *The Building of Knowledge Networks with Interactive Radio Programs in Distance Education Systems*. In J. Nall ve R. Robson (Eds.), *Proceedings of E-Learn 2004--World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare, and Higher Education*, pp. 2360-2367.
- Kvale, S. (1996). *Inter Views: An Introduction to Qualitative Research Interviewing*, Thousand Oaks, CA: Sage.

Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi Ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği

- Odabaş, H. (2003). İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim ve Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17, 1 (2003), 22-36.
- Özkan M. B. (1996). Psikoönoloji. 4. *Ulusal Konsültasyon Liyezon Psikiyatrisi Kongre Kitabı*, İstanbul, ss. 21-26.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative Evaluation and Research Methods*. (2. Edition), Sage Publications, London.
- Ruksasuk, N. (1999). Library and Information Science Distance Education in Thailand in The Next Decade. 65. *IFLA Council and General Conference*, August 20-28 1999, Bangkok.
- Süral, İ. (2015). Açık ve Uzaktan Öğrenmede Teknolojik Altyapının Oluşturulması. *AUAd*, Cilt: 1, Sayı: 4, ss. 81-95.
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçükoğlu, M. (2017). Geleceğimiz Olan Z Kuşağının Çalışma Hayatına Muhtemel Etkileri. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, Yıl: 7, Cilt: 7, Sayı: 13, ss. 1031-1048.
- Tuncer, M. ve Taşpınar, M. (2008). Sanal Ortamda Eğitim ve Öğretimin Geleceği ve Olası Sorunlar. *Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: X, Sayı: 1, ss. 125-144.
- Turan, M. M. ve Gürkan, B. (1999). Uzaktan Eğitim Sistemi, *Birinci Uzaktan Eğitim Sempozyumu*, Ankara: Kara Kuvvetleri Eğitim ve Doktrin Komutanlığı, 15-16 Kasım 1999, ss. 153-158.
- Yamamoto, G. T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 25-34.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (6. Baskı), Seçkin Yayıncılık, Ankara.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Anadolu Ajansı (2020). <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktan-egitime-31-mayisa-kadar-devam-edilecek/1822357>, adresinden 25.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2020). <https://www.meb.gov.tr/bakan-selcuk-23-martta-baslayacak-uzaktan-egitime-iliskin-detaylari-anlatti/haber/20554/tr>, adresinden 25.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- Sağlık Bakanlığı (2020). <https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/tr/>, adresinden 19.05.2020 tarihinde edinilmiştir.
- UNESCO.(2020). <https://sdg4education2030.org/sdg-education-2030-steering-committee-urges-protection-education-now-and-post-crisis>, adresinden 25.07.2020 tarihinde edinilmiştir.
- <http://uzem.cbu.edu.tr/tr/uzaktan-egitim-nedir>, adresinden 21.05.2020 tarihinde edinilmiştir.
- <https://www.iha.com.tr/haber-eba-nedir-eba-ne-ise-yarar-eba-nasil-kullanilir-523444/>, adresinden 21.05.2020 tarihinde edinilmiştir.
- <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-5248827>, adresinden 22.05.2020 tarihinde edinilmiştir.